

י. ת. ברנר.

פרק ג.

"שכול וכשלון".

III.

יחזקאל הפין! ... אסתר! ... מרים! ...
אם תרצו - הרי כאן נצחון, נצחון גדול, נצחון אמנותי. לרגע, אבל רק לרגע, נצח שוב האמן בברנר. לרגע - ולי גם לרגע.

ברנר האמן נוצח עד הנה על ידי ברנר האיש, בכל יצירותיו האחרונות היינו יכולים למצוא פניני המחשבה, פניני הליריקה, אבל כל אלה לא היו דברים שכאמנות, פובליציסטיקה אמנותית, אמנות פובליציסטית - אחת היא לנו. העיקר הוא, כי יצירותיו האחרונות של ברנר השיבונו לאותם הימים הקדמונים של ספרותנו החדשה, שבהם היו הגבורים רק סבלים, רק נושאי-טרדיציה ידועה (עין פדק ב'). ההבדל הוא רק בזה, שאצל ברנר הפובליציסטן תפסה מקום בראש הליריקה, השתפכות-הנפש, בה בעת שאצל האחרים (סמולנסקין, פרודס, מאפו) שלטו בכמה השורות, המוח היבש, הפרדות הארוכות והפלפול.

ב"שכול וכשלון" אנו נמצאים שוב בממשלתו של ספר אכזרי, היינו יכולים להגיד גם: הספר האכזרי, שרק בידי אמן גדול יכול היה להכתוב ושרק אמן-מנוח יכול היה להכניע כל-כך את הגמש ואח

כל המהות של הקורא, "מכאן ומכאן" ובעיקר "שכול וכשלון" הגם אותם המעיינות שאלקים יפנה הקורא ומהם ישאב את המים החיים בשביל נפשו הצמאה, אמנם: המים הללו יכולים גם להבעיל את האדם; אמנם: המעין הזה אכזרי הוא, אכזרי עד בלתי-גבול. אבל הקורא הצמא ישאב וישתה ממנו עד שבעו, כי כאן עלה בידי ברנר האמן מה שלא עלה בידי הרבה אמנים יותר גדולים וישנשאו רק אמנים, אמנים גרידא: בה הצטרפו ונעשו לאחד אמת-החיים ואמת-האמנות.

יחזקאל הפין המשוגע עם הפילוסופיה של מי שיצא מבית חולי-הרוח; יחזקאל האינטליגנטי הגופני והמוסרי; אסוני המיני של יחזקאל וכל הפרטים ופרטי-הפרטים הגובעים מאסונו זה: הקנאה לתמולין, קנאת הגבר התלש בכר אימותו וגוראותו של רגש זה, התאזה המינית של אדם הזלזה, הזולשה-המינית עם כל יסוריה ועניויה של תאזה תובעת שאין לה ספוק והמביאה את האדם עד לידי הלוצינציות סנסואליות; יחזקאל השקוע תמיד אך ורק במדה שלו עם רעיונותיו המזוהמים והציניים של רן אימפוטנטי; יחזקאל עם הנתו למרים, ודוקא למרים הצהירה,

העליוה והמלאה חיים, אסתר - זו הריבה הזקנה, בת לא-רוחמה זו, שהקריבה את כל חייה על עובד הרבולוציה עד שעבר זמנה והיא מתאווה, - ואיך היא מתאווה-לנכר; אסתר, שתאצתה המינית היא לא פחות צינית מוון של יחזקאל התלש, והמשתדלת "להשתעשע" באהבה רומנטית, באהבה "ככתוב", - כל אלה הם דברים שכאמנות, שהשם Chof d'oeu vré הולם אותם במלא מובן המלה. הרברים האלה תופסים אותך בציצת ראשך ומטלטלים אותך מן השכול אל הכשלון והזור הלילה, כל אלה הם - עולמות מיוחדים עם טרגדיות מיוחדות. וכל אלה נמסרו ותארו על-ידי אמן גדול. אבל רק עד כאן הוא הנצחון של האמן, מכאן ואילך מתחילה שוב הפובליציסטיקה הפרנרית, שכלום לא תרשה, כלום לא תגידה, שוב אנו בסביבה של בחורים זקנים, ריבות בלות, בסביבה של עלובים ועלובות, המעידים על עצמם, כי "כולנו ראיים לחמלה, כולנו, למה יש לקצוף? מה יש לעונ? לבון - יבון מי שירצה!" (שכול וכשלון). שוב אנו באטמוספירה של חמוץ לשם חמוץ, באטמוספירה חולנית, שלא באה אלא כדי לגלות את "הפצעים הפובליציסטיים" (אם אפשר לאמר כך) של הישוב הארצי-ישראלי.

בעלי-החלוקה, ה"עסקנים" הצבוריים מטפוסם של גולדמאן, קויפמאן, אלה הבוגדים הזשקרנים, המדברים על הארץ ותחיתה בהתלהבות-ישבלבם הם חושבים על "בוז אישפה ובטלה זו שירושלים

שמו" (שם); סביבה של אנשים בעלי פרזיולוגיה שדופה, מוחית, יבשה ומלש צית כיוסף הוקן, שכל כחו רק בפה, בהמצאותיו המוחיות וה"פלפוליות" והנבועות מכעס-האדם שלא העריכו אותו כראוי (לפי דעתו הוא, כמוכן), - כל זה מחד ניסא, ומן הצד השני - קבוצה של אנשים אהוי "עצבות סנסואלית", של מתימרים שטחיים, כמו שניאורסין וכהגנביץ; סביבה של חוסר-חיים, של בטלנים המדביים עברית נוסרסה, שאינם יודעים מה זה חיים, מה זו אהבה והממתיים לשוים הביתת בשעה מוקדמה מטוילס עם ענינה בליחות-האביב היפים; סביבה של זקנים בלא עת, שכל דבוריהם ע"ד חיים, אהבה, יופי, אמנות, אינם, כי אם "צלצול דברים שיסוד ונפש אין להם" (שם) - הנה מה שראה ומצא ברנר בישוב הארצי-ישראלי החדש, כיו "הפואימה של אבק" (שם). והנך קורא ותודה: כולי האי - ורק זה? ובכלל: למה עשה זאת ברנר? למה בא ברנר יהודי ושנה את כל אותן התמונות וכל אותם הרברים שכבר עמד עליהם ככתביו לא פעם ולא פעמים? כלום לא חדש - ולמה כתב? למה נוצח שוב האמן? למה היה נצחונו של האמן רק נצחון רנעי? ולמה היה הרנע הזה כל-כך קצר, כל-כך חולף? כן: ירע אני שימצאו כאלה שישמחו

על החלק הפובליציסטי כמוצא שלל רב, ממפלס על ארץ-ישראל! וממי? - מברנר בעצמו, מזה איש-האמת, מזה נביא-האמת! הוי אומר: דברים בנו, אין עשן בלי להכה בוערת! כן: ימצאו

כאלה, אבל אין הללו מענינים אותי, ולי גם יקראו ויכריזו ברבים, כי לא פובליציסטיקה, כי-אם אמנות חדשה נוצרה כאן. יראו הללו מה שיראו ויגידו מה שיגידו. אם ככה יגידו - לא יפתיעוני: פשוט הם לא ידגישו בקוץ שבאלה, בסוד הטמיר והמרכזי שבספר זה, ואותי - דוקא הקוץ הזה מזהידיני ומרגיז את מנוחתי, דוקא הסוד הזה מושבני, ודוקא את התשובה על השאלות האלו תהיה נפשי, ותתשובה ברורה היא, והיא כלולה במלה אחת: ברנר!